

این شماره تقدیم می‌شود به
**شهید دکتر
مجید شهریاری**

ویژه نامه جنگ رمضان | شماره ۵۳
سه‌شنبه ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۵

جبهه
انرژی

کاری از اندیشکده نفت و انرژی
و گروه تحلیلی پتروپال

سرمقاله

تاب‌آوری نامتقارن؛

چرا آمریکا نمی‌تواند تولید نفت ایران را از بین ببرد؟

خود را صادر می‌کند، انسداد مسیر به معنای توقف آنی چاه‌ها، لرزش مخازن و از دست رفتن بازارهای استراتژیک است. در این بازی صبر، ایران به دلیل «خودکفایی در مصرف تولیدات»، از برتری استراتژیک برخوردار است؛ چرا که می‌تواند چرخ‌های اقتصاد داخلی خود را بچرخاند، در حالی که رقبای منطقه‌ای در شبکه‌های نفتِ فروش نرفته‌ی خود غرق خواهند شد.

پایداری تولید نفت در ایران، محصول یک انتخاب نیست، بلکه نتیجه‌ی تطبیق اجباری با شرایط سخت است. بن‌بست ذخیره‌سازی تنها برای کسانی یک بن‌بست است که «مصرف‌کننده داخلی» و «انعطاف‌پذیری مهندسی مخازن» را در محاسبات خود لحاظ نمی‌کنند. واقعیت‌های فنی ۲۰۲۵ نشان می‌دهد که صنعت نفت ایران نه تنها از تله پرشدگی عبور کرده، بلکه در صورت بروز بحران منطقه‌ای، تاب‌آوری به مراتب بالاتری نسبت به همسایگان خود خواهد داشت. ♦

اینجاست که، تمام ظرفیت تولید این چاه‌های حساس می‌تواند برای خوراک پالایشگاه‌های داخلی تخصیص یابد تا از توقف آن‌ها جلوگیری شود. داده‌های عملیاتی نشان می‌دهند که نیمی از این چاه‌های محدود شده، به دلیل ساختار زمین‌شناختی و فشار مخزن، حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از رفع مانع، به مدار تولید بازمی‌گردند. این یعنی «اینرسی تولید» در ایران به قدری بالاست که شوک‌های کوتاه‌مدت لجستیکی نمی‌توانند آسیب ساختاری به ظرفیت تولید صیانتی وارد کنند.

۳. پارادوکس هرمز؛

آسیب‌پذیری متقابل در منطقه

در نهایت، باید به «عدم تقارن آسیب‌پذیری» در خلیج فارس اشاره کرد. در شرایط فعلی و بسته بودن تنگه، رقبایی نظیر عربستان، عراق، کویت و امارات که اقتصاد و تولید نفتشان «صادرات‌محور» (Export-Oriented) است، با فاجعه‌ای تمام‌عیار روبرو خواهند شد. برای کشوری که ۹۰ درصد نفت

فرآورده‌ها و تکمیل ظرفیت واحدهای کوچک، این رقم تا ۷۰ درصد قابل افزایش است. این «بازار تضمین‌شده داخلی»، فشار را از روی مخازن ذخیره‌سازی صادراتی برمی‌دارد. در حالی که کشوری مثل کویت یا امارات با انسداد مسیرهای صادراتی، در کمتر از ۴۸ ساعت با بحران اشباع روبرو می‌شوند، ایران می‌تواند با تکیه بر زنجیره ارزش داخلی، جریان تولید را در میادین اصلی پایدار نگه دارد.

۲. واقعیت فنی چاه‌ها؛

حبس تولید یا مدیریت مخزن؟

گزاره دوم که اغلب در تحلیل‌ها نادیده گرفته می‌شود، توزیع ریسک در سطح چاه‌هاست. برخلاف تصور عمومی، این‌گونه نیست که با پر شدن مخازن، کل شبکه تولید از کار بیفتد. بررسی‌های فنی نشان می‌دهد که کمتر از ۳۰ درصد از چاه‌های نفت ایران در صورت انسداد کامل خروجی‌ها، با ریسک «حبس تولید» مواجه می‌شوند.

نکته طلایی در مدیریت مهندسی مخازن ایران

♦ | در تحلیل‌های کلاسیک انرژی، همواره از ظرفیت ذخیره‌سازی به عنوان پاشنه آشیل تولید یاد می‌شود. اما وقتی لایه‌های عملیاتی صنعت نفت ایران را ورق می‌زنیم، با واقعیتی متفاوت روبرو می‌شویم. برخلاف رقبای منطقه‌ای، تاب‌آوری تولید در ایران بر پایه سه ستون استوار است که فرضیه «توقف تولید در اثر پرشدگی مخازن» را به چالش می‌کشد.

۱. ضربه‌گیر داخلی؛

ظرفیت پالایشی به مثابه بازار مقصد

نخستین و مهم‌ترین تفاوت ساختاری ایران با سایر کشورهای حاشیه خلیج فارس، عمق مصرف داخلی است. در حال حاضر، حدود ۶۰ درصد از نفت خام تولیدی ایران مستقیماً به سمت پالایشگاه داخلی و شبکه‌ی گسترده‌ای از مینی‌ریفاینری‌ها هدایت می‌شود.

این به معنای آن است که ایران پیش از آنکه یک «صادرکننده صرف» باشد، یک «مصرف‌کننده بزرگ» است. در سناریوهای بحرانی، با بهینه‌سازی

اقتدار صنعتی ایران

آغاز فصل نوین در خودکفایی انرژی؛

بازسازی پالایشگاه‌های

پارس جنوبی با تکیه بر

دانش بومی

تحلیل بازارهای جهانی انرژی

تحلیل تراز عرضه و تقاضای LNG

در بازه ۲۰۲۶-۲۰۳۰؛

نتیجه معادله سر

در مقابل چشم

لجستیک و حمل‌ونقل بین‌الملل

منطقه EOPL:

گذرگاه مخفی ایران برای

برون رفت از انسداد

صادراتی

خبرخوان

● ۵۲ کشتی در ۷۲ ساعت از محاصره گذشتند

طبق داده‌های ماهواره‌ای در ۷۲ ساعت گذشته، ۳۰ کشتی از تنگه هرمز عبور کرده‌اند؛ از جمله ۶ نفتکش و ۵ کشتی باری ایرانی.

● پرداخت بیمه به شرط اجازه ایران

مدیر امور دریایی شرکت بیمه مارش (مستقر در بریتانیا): شرکت‌های بیمه کشتیرانی بندی جدید افزوده‌اند که مالکان کشتی را ملزم می‌کند برای اطمینان از ایمنی عبور، با مقامات ایرانی هماهنگ کنند.

● فایننشال تایمز: «چیزی به نام پترو دلار وجود ندارد»

فایننشال تایمز: «پترو دلار» بیشتر یک افسانه شده است تا یک واقعیت اقتصادی عمیق. جنگ اخیر با ایران باعث شده صادرکنندگان انرژی در کشورهای خلیج فارس، به سمت استفاده از ارزهای جایگزین مانند یوان چین بروند.

● فاکتور ۳۲ میلیارد دلاری آمریکا برای اروپا

اتحادیه اروپا از زمان آغاز جنگ ایران تاکنون، ۳۲ میلیارد دلار بیش‌تر برای واردات سوخت‌های فسیلی هزینه کرده.

بازسازی و نوسازی آن نه تنها به افزایش پایداری تولید گاز منجر می‌شود، بلکه پیام روشنی به جهان مخابره می‌کند: زیرساخت‌های حیاتی انرژی ایران، با اتکا به نیروهای متخصص داخلی و توان مهندسی بومی، قابل نگهداشت، ارتقا و توسعه است.

این پروژه، علاوه بر ابعاد فنی و اقتصادی، نمادی از اعتماد به نسل جدید متخصصان ایرانی و اثبات توانمندی صنایع داخلی در مدیریت و پیشبرد پروژه‌های عظیم انرژی است؛ گامی که می‌تواند مسیر کاهش وابستگی، افزایش تاب‌آوری در برابر تحریم‌ها و تقویت جایگاه ایران در بازار منطقه‌ای گاز را بیش از پیش هموار کند.

بازسازی پالایشگاه‌های پارس جنوبی به‌طور رسمی وارد مرحله اجرا می‌شود؛ پروژه‌ای راهبردی که این بار به جای تکیه بر شرکت‌های خارجی، بر شانه‌های مهندسان ایرانی استوار شده است. رئیس کمیسیون انرژی مجلس اعلام کرد که پیمانکاران مسئول بازسازی این پالایشگاه‌ها تعیین شده‌اند و عملیات اجرایی در آینده‌ای نزدیک آغاز خواهد شد. به گفته او، تمام مراحل بازسازی، از طراحی تا اجرا و راه‌اندازی، به‌طور کامل با توان مهندسان داخلی و مبتنی بر دانش بومی انجام می‌شود؛ گامی مهم که می‌تواند فصل تازه‌ای در اقتدار صنعتی و انرژی کشور رقم بزند.

پارس جنوبی به عنوان قلب تپنده گاز کشور، امروز در نقطه‌ای ایستاده که

با این حال، این تنگنای عرضه پایدار نخواهد بود. از سال ۲۰۲۹ با اتمام پروژه‌های تعمیراتی و بازگشت ظرفیت‌های مایع‌سازی (Liquefaction) به مدار تولید، بازار شاهد چرخش تقویمی خواهد بود. تحلیل‌ها نشان می‌دهند که در سال ۲۰۳۰، نه تنها کمبودها جبران می‌شود، بلکه با ورود پروژه‌های توسعه‌ای جدید، بازار با یک «اورهنگ» یا مازاد عرضه (Supply Glut) حدود ۳۰ میلیون تنی مواجه خواهد شد. این گذار از ناترازی به اشباع، لزوم بازنگری در قراردادهای بلندمدت و استراتژی‌های ذخیره‌سازی را برای بازیگران کلیدی این صنعت دوچندان می‌کند. / خط انرژی

بشکه رسید که بخش عمده آن در آب‌های شرق آسیا مستقر شده است. این انبارداری شناور، نقشی حیاتی در حفظ تداوم زنجیره عرضه ایفا می‌کند و به عنوان یک «حاشیه امن» عمل می‌نماید؛ مکانیزمی که صادرات روزانه ۱.۱ میلیون بشکه‌ای نفت به چین را، حتی در شرایط اوج تنش‌های منطقه‌ای و محاصره دریایی، تضمین کرده است. این مدل لجستیکی نشان‌دهنده گذار از روش‌های سنتی فروش به ساختارهای پیچیده شبکه توزیع در بازارهای خاکستری است که عملاً کارایی ابزارهای رصدی مرسوم را به چالش می‌کشد. / خط انرژی

گزارش‌های اخیر نهادهای ردیابی نفت‌کش‌ها و داده‌های مؤسسه کپلر، پرده از نقش کلیدی منطقه EOPL در شرق ورودی تنگه سنگاپور به عنوان یک «هاب ترانزیتی غیررسمی» برمی‌دارد. طبق این مستندات، ایران با بهره‌گیری از تکنیک STS (انتقال کشتی به کشتی)، این منطقه را به یک پایانه شناور استراتژیک تبدیل کرده است؛ به‌طوری‌که تنها در سال جاری میلادی، بیش از ۲۵۰ مورد عملیات بارگیری مجدد در این مختصات ثبت شده است. نقطه عطف این عملیات، مدیریت حجم عظیم «ذخایر روی آب» است. در ماه فوریه، حجم این ذخایر به رقم بی‌سابقه ۱۹۱ میلیون